

NOTAT

Emne/Subject

Om kunstens og kulturens kraft i hverdagsintegreringen – bestilling av innspill

DEN
NORSKE
OPERA
&
BALLETT

Til/To

**Kulturdepartementet
v/ Lars Audun Granly,
Therese Koppang og Bente
G. Møller**

Fra/From

**Den Norske Opera & Ballett v/
Frida S. Hov (Formidlingsjef) og
Kenneth Fredstie (markeds- og
kommunikasjonsdirektør)**

Ref. nr/No.

Saksnummer 16/3894

Dato/Date

31. august 2016

Vi viser til brev fra Kulturdepartementet 22. juli 2016 "Om kunstens og kulturens kraft i hverdagsintegreringen – bestilling av innspill", samt tidligere dialog med Bente Guro Møller om tilsvarende tema.

Overordnet kan vi si at den tilnærmingen Den Norske Opera & Ballett (heretter "DNO&B") har hatt til dette bygger på en kombinasjon av å stimulere til det første møtet med oss som kulturinstitusjon, og videre til medvirkning og fysisk deltagelse. Over tid har vi også tro på at vår kunstneriske programmering i seg selv også vil ha en betydelig integrerende kraft, noe vi allerede har flere gode eksempler på. Vi har tro på denne tilnærmingen både som en strategi for publikumsutvikling generelt, men også særskilt som strategi i integreringsspørsmål. Sentralt i DNO&B sin satsning har vært samarbeidsmodeller utover egen organisasjon og med kunstnermiljøer. I tillegg har vi særlig bevisst jobbet inn mot skoleverket, hvor vi treffer mange, og på en lik og udifferensiert måte, men med tiltak og aktiviteter med ulike dybde.

I det følgende redegjør vi for 14 eksempler på aktiviteter, prosjekter og programmering vi har igangsatt som vi vurderer bidrar til økt mangfold og integrering, og litt om hva vår erfaring er med de ulike initiativene. Vi har tro på at våre erfaringer med disse kan gi verdifull innsikt og læring til det arbeidet departementet har satt på dagsorden, og som innspill til ministerens annonserte rundbordskonferanse. Vi presiserer at listen er i tilfeldig rekkefølge og ingen rangering av viktighet/prioritering.

1. Skoler og barnehager.2. Opera på timeplanen.3. Den kulturelle skolesekken.4. Omvisninger og introduksjonsprogram.5. Bydel Bjerke/Groruddalen.6. På tå hev.7. Ungdomsoperaen "Simon".	8. Nasjonalballetten Ung vs. Kingwings.9. Gåsehud.10. Publikumskoret.11. Trap.12. Gjestespill / eks. Oslo World Music Festival.13. Exit.14. Nye veivalg.

KIRSTEN FLAGSTADS PLASS 1
POSTBOKS 785 SENTRUM
N-0106 OSLO
T + 47 21 42 21 00
F + 47 85 02 03 20
ORG NO 920 201 598 MVA

WWW.OPERAEN.NO

1. SKOLER OG BARNEHAGER:

Mer enn 20 000 elever og lærere tar hvert år del i formidlingsaktivitetene til Den Norske Opera & Ballett. Skolen er nøkkelen til å nå ut bredt til barn og unge, uavhengig av bosted, sosial eller kulturell tilhørighet, og vi er derfor opptatt av en god dialog med skoleverk og barnehager. Vi har tilbud til barnehager, fra 1. klasse i grunnskolen til og med videregående.

De siste årene har vi sett en nedprioritering av kunstfagene og faglærerutdanningen innenfor kunstfag. Med det har også forventningene til tilbudene våre/det pedagogiske materialet dreid, slik at heller ikke lærerne skal trenge verken forkunnskaper eller forberedelsestid. For å møte denne utviklingen, har vi hatt en økt satsing på forestillingsforberedende besøk på skolene. Vi har også utviklet programmer hvor vi er til stede på skolene og samarbeider med de samme lærerne og elevene over lenger tid, eksempelvis Opera på timeplanen, som blir beskrevet i eget punkt.

2. OPERA PÅ TIMEPLANEN :

Prosjektet Opera på timeplanen ble utviklet av Formidlingsavdelingen i 2013, og har til nå vært gjennomført på fem skoler. Det er det største og mest omfattende prosjekt formidlingsavdelingen har levert så langt. Her fikk femteklassene ved fire skoler i Oslo (Mortensrud, Sagene, Marienlyst og Bogstad) en ukentlig time med operasang og en med drama, hver uke i ti uker. Etter de ti ukene brukte hver skole tre sammenhengende uker til å lage en forestilling der sangene ble satt sammen til en operafabel, og fremført av barna sammen med profesjonelle sangere, skuespillere og musikere på skolene for foreldre og medelever. Etter skoleforestillingene fikk en gruppe av de mest interesserte elevene fra hver skole øve sammen på Operaen to kvelder i uken en hel høst, og deretter gjøre en utvidet versjon av forestillingen på vår Scene 2.

I løpet av 2015 ble fortellingen og sangene i forestillingen *Funiculi og Funiculà* innspilt på CD, og utgitt på DNO&Bs egen "label". Skoleåret 2015/16 ble Opera på timeplanen gjennomført for hele 6. trinn på Manglerud skole, og inneværende skoleår står Hallagerbakken skole på Holmlia for tur. Prosjektet går over totalt 13 uker og stiller betydelige krav til skolen og til elevenes medvirkning. For detaljert informasjon omkring prosjektets innhold og oppbygning, se eget tilsendt notat (sendt til Bente Guro Møller våren 2016).

3. DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN:

DKS er en viktig og mangeårig samarbeidspartner i arbeidet med skolene. Den grunnleggende demokratiske ordningen lar elever, uavhengig av bakgrunn, få bli kjent med en stor scenekunstinstitusjon som Operaen, med alle yrkesgruppene, kunststartene opera og ballett, og alt arbeidet bak en forestilling.

I skoleåret 2016/17 får Operaen besøk av elever fra 5 fylker i regi av Den kulturelle skolesekken: Oslo, Akershus, Buskerud, Vestfold og Hedmark: Elevene i de ulike fylkene har ulike programtilbud basert på alder og studieretning. De får oppleve enten en omvisning med opera- eller ballettverksted, sceneprøver, orkesterprøver, møter med utøvere eller teknikere. Dessuten forestillinger med forberedelse, enten gjennom introduksjon eller workshop, på skolen eller i

Operaen. Ett eksempel er det meget populære programmet *Møt Den Norske Opera & Ballett*, hvor elever på 6. trinn i Osloskolen får omvisning i Operaen, møter utøvere og får prøve seg selv i en verkstedsetting som operasanger, ballettdanser eller ved å spille et orkesterinstrument.

DNO&B sitt opplegg med DKS har høstet positive erfaringer, og flere andre vil nå gjenbruke det opplegget vi har lagt til grunn.

4. OMVISNINGER OG INTRODUKSJONSPROGRAM

Et første med Operaen er for mange er via en tradisjonell omvisning på huset, med besøk i salene, og bak scenen og verkstedene. Ca. 28 000 benytter seg av dette årlig. Våre omvisere er formidlere med stor kompetanse om huset og våre kunstarter, og mange har en aktiv utøverkarriere bak seg.

Vi har gode erfaring med at dette gir et ufarlig og pedagogisk første møte med en kulturinstitusjon, det gir rom for dialog og kontakt. Vi har svært mange ulike typer av grupper hos oss i dag, og vi har tro på dette kan brettes ut ytterligere som integreringstiltak.

En idé for nyankomne flyktninger som skal bosettes i Oslo og omegn, kan være å etablere besøk hos et utvalg av kulturinstitusjoner som en del av et introduksjonsprogram. Det å få et første innblikk i hva disse gjør, og hvorfor de finnes, kan være et praktisk virkemiddel i en helt første fase i integrering. Det er ingen tvil om at å oppleve noe innenfra gir mer effekt en omtale på en skolebenk.

Et neste steg kan da også å tilby billetter til forestilling, men vi anbefaler at en et slikt omvisningsprogram ligger i bunnen, slik at man får en første introduksjon før man møter kunsten på scenene. Dette kan også utvides med oppfølgingsmøter i etterkant, men det bør være i regi av et introduksjonsprogram. Vi har sett blant annet dette eksemplet fra Sverige:
<http://www.norrlandsoperan.se/sve/anslagstavla/kulturkompis>

5. BYDEL BJERKE/GRORUDDALEN

Bydel Bjerkes samarbeid med Den Norske Opera & Ballett for perioden 2014–2017 fortsatte våren 2016, med om lag 70 utøvere fra bydelen som opptrådte i Operaen. Bydelens kulturarbeid har et forebyggende perspektiv, hvor det kulturelle mangfoldet i Groruddalen og bydelen skal bevares og utvikles, og slik bidra til gode levekår for befolkningen.

Prosjektet hadde forestillinger i Prøvesalen i juni 2016. Deltakerne var barn fra alle klassetrinn ved Linderud skole. Sceneuttrykket rommet både drama, dans, videoprojisering, sang og kor. Dette var barn med ulik bakgrunn og forutsetning, men som alle hadde jobbet lenge frem imot dette besøket. De gikk inn i det med ansvar, seriøsitet, respekt og glede.

6. PÅ TÅ HEV – UT I NORGE

Formidlingsprosjektet På tå hev har siden oppstarten i 2010 gitt ungdommer mulighet til å videreutvikle sine kunnskaper og ferdigheter i dans. Etter workshop på skolen med DNO&Bs

pedagoger får et knippe håndplukkede elever fra videregående skole sjansen til kyndig veiledning av ballettdansere og koreografer ved Nasjonalballetten – med en forestilling på Operaens Scene 2 som kronen på verket. Takket være finansiering fra Sparebankstiftelsen DNB vil På tå hev nå for første gang tilbys i større deler av landet, der over 3000 barn og unge fra over 30 skoler i fire regioner i Norge får ta del i prosjektet: Trøndelag, Hordaland, Rogaland og Oslo/Akershus.

På tå hev er delt i to nivåer. Det første når barn og unge i alderen 12–19 år, hvor de får ta del i workshoper på to–tre timer med danseteknikk og repertoar. Gjennom disse workshopene blir det valgt ut 100 elever totalt. Disse vil jobbe opptil seks timer i uken med ferdighetsutvikling og repertoar, over en periode på 15 uker. Det hele kulminerer i en felles forestilling på Operaens Scene 2 i desember 2016.

7. UNGDOMSOPERAEN SIMON

Ensomhet, interaktivitet og tilhørighet er stikkord i denne operaen for ungdom. Operaen handler om Simon som er 17 år og lever isolert på rommet sitt. Han har kontakt med omverdenen utelukkende gjennom pc-en. Når han en kveld "treffer" Mia via en kamerabrille, blir det starten på noe nytt for dem begge. Mia avdekker hemmeligheter i Simons liv han knapt nok var klar over selv, og hun bestemmer seg for å hjelpe ham ut av ensomheten.

Den tyske komponisten Gerhard Stäbler og den norske dramatiker Christopher Grøndahl har på oppdrag fra Femte Rad Produksjoner laget en opera som er både leken, alvorlig og moderne. Målet er å formidle nyskapende musikkteater på høyt internasjonalt nivå for ungdom, med en tematikk som de kan kjenne seg igjen i: Å føle seg utenfor, å ønske å bety noe for andre, og å kjenne tilhørighet. I tillegg legger operaen vekt på den virtuelle virkeligheten.

Simon er det første samarbeidsprosjektet mellom Gerhard Stäbler og Christopher Grøndahl, og er også Grøndahls første operalibretto. I rollen som Simon finner vi tenoren Mathias Gillebo, mens sopranen Silje Aker Johnsen spiller Mia. Regi er ved Victoria Bomann-Larsen, og scenografi og kostymer ved Sunniva Bodvin. Forestillingen ble spilt første gang på Prøvesalen i Operaen i 2015 og fikk god mottakelse i pressen. Den spilles igjen på dagtid i mai 2017 for skoleklasser på videregående skole, i regi av Den kulturelle skolesekken i Oslo, og som ordinære kveldsforestillinger. Skolebesøk av formidlere fra DNO&B inngår i tilbudet, med introduksjon til forestillingen og operasjangeren.

8. KINGWINGS OG NASJONALBALLETTEN UNG

Det blir magi og akrobatikk kombinert med ballett og rå dans når Nasjonalballetten UNG og dansere fra breakegruppa Kingwings Crew gir seg i kast med en av verdens vakreste kjærlighetshistorier, Romeo og Julie. I denne forestillingen danser breakere og ballettdansere mot hverandre, som de rivaliserende familiene Montague og Capulet. Mot en bakgrunn av lasere, røyk og videoeffekter demonstrerer danserne den eksplosive kraften som ligger i både breakdance og ballett, det hele iscenesatt av koreograf Patrick King. Medvirkende er også sangeren Eli Kristin Hanssveen fra Nasjonaloperaen.

Kingwings Crew har tidligere samarbeidet med Nasjonalballetten på scenen, og med denne svært positive erfaringen friskt i minnet, kom ideen om knytte disse to kompaniene sammen til en forestilling for sesongen 16/17 i Operaen, men også på turné rundt i landet.

Nasjonalballetten UNG ble lansert våren 2015 og består av ti norske og utenlandske talenter mellom 17 og 23 år. Kompaniet danset sin første forestilling våren 2016, og tar oss til nye høyder med Romeo og Julie. Ballettsjef Ingrid Lorentzen ønsket å samle noen av de største dansetalentene under Operaens tak, og kompaniet er en flerårig satsning muliggjort av Talent Norge AS, Statkraft, Sparebankstiftelsen DNB og Skipsreder Tom Wilhelmsens stiftelse.

Kingwings Crew ble startet i 2005 og består av dansere fra ulike deler av verden. Gruppen ble landskjent gjennom TV-programmet Norske Talenter, og har gjort seg sterkt bemerket i program som TV-aksjonen og Stjernekamp. De vunnet utallige store *dance battles* i Norge og i utlandet. Gruppen var norgesmestre i break 2009–2013 og ble hedret med Oslo bys kunstnerpris i 2015.

9. GÅSEHUD

Det er duket for et historisk samarbeidsprosjekt når 160 barn, Kringkastingsorkestret og Det Norske Solistkor går sammen om en helaftens konsert på Hovedscenen i Operaen. Barn fra 4. trinn på Jeriko, Uranienborg og Slattum skole er med i koret. De skal føle musikk på kroppen, få kjenne hvor mektig klangen av et stort symfoniorkester er, og oppleve privilegiet ved å stå midt i det hele. Omtrent halvparten av barna skal også lære å spille fiolin, slik at de kan være med på enkle melodier i for eksempel Tsjajkovskijs "Nøtteknekkeren" og "1812-overtyren". Fauna Vokalkvintett står for sangundervisningen, mens prosjektleder og fiolinist Berit Cardas sørger for fiolinopplæringen. Gåsehud er initiert av Oslo Kammermusikkfestival og støttet av Sparebankstiftelsen DNB.

10. PUBLIKUMSKORET

Publikumskoret ble startet av Formidlingsavdelingen i 2013 og er et tilbud til sangglade i alle aldre, som ønsker å synge sammen med andre. Repertoaret er både tradisjonell kormusikk og melodier fra kjente operaer, og koret har ikke opptaksprøve. Målsetningen er at koristene opplever samhold, mestring og glede, får nye venner og får ta del i Operaens indre liv.

Det er dokumentert at å synge i kor gir økt livskvalitet. Leder i Musikk i skolen, Ulrika Bergroth Plur, uttaler: "Sang er helse og læring. Internasjonal forskning viser at å synge er positivt både for fysisk og mental helse. Det holder deg oppegående og aktiv, bidrar til å utvikle kunnskap og språk, og holder hukommelsen i gang. Gjennom sangen som kroppens eget instrument får du enkel tilgang til et stort musikalsk fellesskap og du får tilgang til andre menneskers opplevelser og følelser uansett hvilken kultur han eller hun kommer fra. I mange kulturer er sangen en del av hverdagen gjennom hele livet".

Høsten 2016 initierer DNO&B ved Formidlingsavdelingen en ny satsning på integrering ved hjelp av musikk, hvor Publikumskoret har en sentral rolle. I samarbeid med Kirkens Bymisjon og Frivillighetskoordinator ved NAV Bydel St. Hanshaugen, inviterer vi bosatte flyktninger i Oslo og Akershus til å ta del i sangfellesskapet og dermed få muligheten til å utvide sin sosiale og kulturelle arena. Publikumskoret har ukentlige øvelser ledet av dirigent, pianist og formidler

Marianne Oulie Wiik, og høydepunktet blir en konsert i Operaens foajé søndag 13. november, med solister og pianist fra Den Norske Opera & Ballett.

11. TRANSNATIONAL ARTS PRODUCTION

DNO&B og Transnational Arts Production har et flerårig samarbeid om å bringe ny internasjonal scenekunst til Oslo.

TrAP presenterer i samarbeid med Camin Aktion/ Dirk Korell to ulike verk fra kompanier med utspring i hip hop-tradisjonen. Didier Boutianas *Priyèr' Si Priyèr'* gjester fra Réunion, Bouziane Bouteldjas *Reversible'*, fra Frankrike. Begge koreograferer rundt temaer som religion, seksualitet, overgrep og makt.

12. GJESTESPILL

DNO&B har siden innflytting i Bjørvika hatt en rekke multikulturelle gjestespill som har tiltrukket et flerkulturelt publikum. Vi samarbeider med f.eks. Ultima, Nordic Black, Bydel Stovner, Rikskonsertene, Mela, Oslo World Music Festival som jevnlig har gjesteforestillinger i Operaen. Noen artisteksempler er Rahat Fateh Ali Khan, Fargespill og Rukmini Chatterjee.

Oslo World Music Festival 2016 avsluttes med en storslagen hyllest til Norges fremste joiker og Sápmis joikedronning, Inga Juuso. Det er duket for den mest stjernespekkede satsningen på samisk musikk i festivalens historie, når våre fremste samiske artister samles på Hovedscenen for aller første gang. Festivalens tema er forbudte sanger. Da kommer vi ikke utenom joiken, som fortsatt er forbudt i mange norske og samiske kirkesamfunn. En artist som aldri var redd for å formidle sin samiske kultur, var Inga Juuso. Hun var en viktig inspirasjonskilde for Mari Boine, og mange andre artister i inn- og utland. Hun ble hyllet med en storslagen minnekonsert i Kautokeino kort tid etter sin død i 2014. Minnenes melodi er en vakker, groovy og leken festforestilling, med samisk musikk i mange former og takter – med rom for både glede, vemod og ettertanke. Oslo World Music Festival har i løpet av 23 år markert seg som en av Europas ledende verdensmusikkfestivaler. Fra 1. til 6. november 2016 vil over 300 artister fra alle verdensdeler spille på forskjellige scener i Oslo sentrum.

13. Exit

Av ubekreftede planer for DNO&B sin 17/18 sesong foreligger en intensjonsavtale omkring oppsetningen **Exit**, og det avhenger av om prosjektet får tildelt økonomisk støtte etter egen søknad.

Forestillingen Exit er et prosjekt som skal utvikles av Høydan Kulturproduksjoner. Manuset skal skrives i samarbeid mellom Tormod Ugelstad, Elin Høyholm og Tor Fagerland. Exit er en forestilling om mobbing og ungdomskultur. Forestillingen har planlagt visning som gjestespill på den Norske Opera & Ballett sesongen 2017/18. Dette er den tredje i rekken av forbyggende kulturelle tiltak, som omfatter ungdomsproblemattikk, igangsatt av Høydan. Noen av aktørene er håndplukkede unge talenter og scenen fungerer i stor grad som en arena for å spille ut ungdommenes egne liv og historier. Høydan gir dem profesjonell veiledning og opplæring, dette

er en prosess som går over en lengre tidsperiode. Andre medvirkende er profesjonelle aktører. Selve forestillingen har et helprofesjonelt produksjonsteam.

Høydan kulturproduksjoner har som mål å skape helprofesjonelle forebyggende kunstproduksjoner der barn og unge selv er pådriverne i prosessen frem mot forestillingen. Hele 18 000 barn og unge har sett forestillingene Dropout og Spring Up, som henholdsvis handler om frafall i skolen (*dropouts*) og diskriminering. Begge forestillingene ble vist på den Norske Opera og Ballett, på samme scene som Exit musikal settes opp. Alle de tre forebyggende kulturelle prosjektene involverer også hovedsakelig ungdommer som aktører på scenen, med et sterkt fokus på sosial integrering og mangfold. Sosial integrering i form av prosessorientert arbeid over tid og mangfold da basert på kulturell bakgrunn og etnisitet, kjønn, seksuell preferanse og funksjonshemming (jfr. Den nye diskrimineringsloven av 2014). Prosjektet Exit samarbeider også med organisasjonen LEVE, og deres satsing på forebyggende arbeid rettet mot samme målgruppe.

14. NYE VEIVALG

Prosjekt ble etablert i 2010 mellom Oslo Kommune (Utdanningsetaten) og DNO&B, og ble frem til 2014 ivaretatt av en særskilt 50% stilling i DNO&B, og deretter overført som en driftsoppgave i vår personalavdeling. Det ble utarbeidet en samarbeidsavtale for skoleåret 2014/2015, men denne er ikke forlenget i etterkant. Årsaken til dette er meget lav etterspørsel fra skolene. For skoleåret 2014/2015 hadde vi 1 elev inne i snekkeravdelingen i en kort periode. Vedkommende var dessverre ikke tilstrekkelig motivert for prosjektet og fulgte derfor ikke opp slik det ble forventet verken av DNO&B eller skolen, og tiltaket ble derfor avsluttet. Vi har foreløpig ikke laget en ny avtale med Oslo Kommune for neste år. Erfaringen er at dette er et svært krevende tiltaksområde.

Formålet var å bidra til økt utdanningsmotivasjon og forebygge elevfracfall i videregående opplæring ved at ungdom i målgruppen blir kjent med ulike yrker og med arbeidslivet og motiveres til å fullføre videregående skole. Målgruppe for tiltaket har vært ungdom mellom 15-21 år som står i fare for å droppe ut eller har droppet ut av videregående skole. Ungdommene har vært elever ved Hellerud og Bjørnholt videregående skole i Oslo. Samarbeidet innebærer at motiverte elever fra disse skolene, får mulighet til å hospitere i relevante yrkessammenhenger ved DNO&B. Prosjektet "Nye Veivalg" kom i gang etter et initiativ fra Den Norske Opera & Ballett (Operaen) til Utdanningsetaten om å starte et samarbeid. Prosjektet bygger på prinsippene til engelske samarbeidsprosjekter mellom skoleverket og kunst- og kulturorganisasjoner, med mål om å utvikle de unges evne til å stille spørsmål, se sammenhenger og finne nye og kreative måter å løse problemene på.